

OERBOSSCHEN EN VEENVORMING ONDER ONZE STAD DOOR IR. S. L. WIJNBERGEN

OM den noodigen grond te verkrijgen voor de dijken, welke in den Prins-Alexanderpolder gemaakt zijn, ter bescherming van den polder tegen de baggerspecie, die voor de ophooging van deze terreinen bij de uitvoering van het Bosch- en Parkplan er op gespoten is, heeft men rond den Kralingscheplass belangrijke ingravingen gedaan. Hiertoe is de bodem, welke op 5 à 6 M. ÷ R.P. gelegen is, 1,5 à 2 M. uitgegraven, waardoor de onderkant van de putten komt te liggen op 7 à 8 M. ÷ R.P.

Bij deze ontgravingen zijn boomresten aangetroffen, welke er op wijzen, dat in lang vervlogen tijd ter plaatse een dicht oerbosch gegroeid moet hebben.

De afgegraven laag grond bestaat voornamelijk uit veen en rust op een kleilaag. Op deze kleilaag staan de boomresten geworteld. Vele ondereinden zitten nog met de wortels in den grond, andere daarentegen liggen ontworteld. In hoofdzaak liggen deze in de richting zuidwest-noordoost, ofschoon afwijkingen wel voorkomen. De boomen staan dikwijls zeer dicht naast en zelfs ook wel op en over elkaar. Ook werd o.a. blootgelegd een uit drie of meerdere stammen vergroeide boom.

De ondereinden der boomen zijn veelal door de aanwezigheid van dunnere takken tot breede stompen uitgegroeid. De maximum dikte der stammen is 50 à 60 c.M. Het meest wordt aangetroffen de els (*alnus glutinosa*), terwijl ook eiken in belangrijke hoeveelheid gevonden worden. De hazelaar (*corylus*), welke bij dergelijke boschvegetaties meer voorkomt, kon mede aangetoond worden. Zelfs kwamen ook nog enkele hazelnootjes te voorschijn.

Eén of meerdere, op kleiner schaal voorkomende houtsoorten konden tot op heden nog niet gedetermineerd worden. Het elzenhout is zeer zacht en wordt met de schop meegegraven. Nadat het gedroogd is, wordt het kurkachtig en zeer licht. Het eikenhout is vrij hard en bereikt na droging

weder de normale hardheid. Wel laat het dikwijls los langs de jaarringen; soms is het door looizuur zwart gekleurd. De wortels van de elzen dringen tot diep in de klei door. Die van de eiken zijn meestal meer horizontaal uitgegroeid ¹⁾.

Een zwam (fomes) werd ook gevonden.

De kleilaag, waarop de boomen staan, bevindt zich op 7 à 8 M. ÷ R.P. Hierboven is thans nog aangetroffen een veenlaag ter dikte van 1,5 à 2 M., terwijl zeer waarschijnlijk hier een laag veen van ongeveer 4 M. afgeveend is.

Aan de hand van deze gegevens kan men aannemen, dat het tijdstip, waarop dit bosch gegroeid heeft, zeker 3000 jaar achter ons gelegen is.

De kleilaag heeft een dikte van ongeveer 4 M. en rust weer op een veenlaag van ongeveer 1 M. dikte. Hierop volgt weer een kleilaag, welke doorloopt tot op het zand, dat zich op 15 à 16 M. ÷ R. P. bevindt. Nadat de bovenste laag klei zich in het water afgezet heeft, zijn de gevonden boomen hun groei begonnen. Hiervoor is noodig geweest, dat de waterstand ten opzichte van het terrein een wijziging ondergaan heeft.

Nadat de boomen tot de gevonden afmetingen uitgegroeid zijn, is hierin weer verandering gekomen, waarschijnlijk door een algemeene daling van den bodem en hebben zich waterplanten gevormd, terwijl de boomen zijn afgestorven en omgevallen. Aan sommige is dit door een holte in den top van het stameinde goed te constateeren. De plantenvorming (voornamelijk riet) heeft zich voortgezet en de groote dikte, waarover deze heeft plaats gevonden, wijst erop, dat de hoogte van het water ten opzichte van het terrein nog meerdere malen gewijzigd is.

Waarschijnlijk zijn deze terreinen het eerst bewoond geworden in de 13de eeuw en hebben zij toen voornamelijk bestaan uit groote moerassen. In de 14de eeuw zijn sommige stukken land met kaden omgeven en door slooten doorsneden.

Vermoedelijk was de ligging van deze terreinen na de inpoldering, door het onttrekken van water aan de bovenste

1) Op verschillende plaatsen in ons land worden bij uitgravingen deze boomresten aangetroffen. Zoo komen o.a. bij baggerwerken voor de havens dikwijls groote hoeveelheden van dit hout te voorschijn.

lagen, lager dan daarvoor; doch zelfs ook toen zullen deze terreinen den geheelen winter en een gedeelte van den zomer wel grootendeels onder water gestaan hebben.

Het water werd dan door handenarbeid uitgeworpen, hetgeen op sommige plaatsen tot in de 16de eeuw heeft plaats gevonden. Eerst in den loop van de 15de eeuw ontstaan geleidelijk de windmolens, welke oorspronkelijk van kleine afmeting geweest zijn. In Schieland is de eerste in 1434 opgericht ¹⁾.

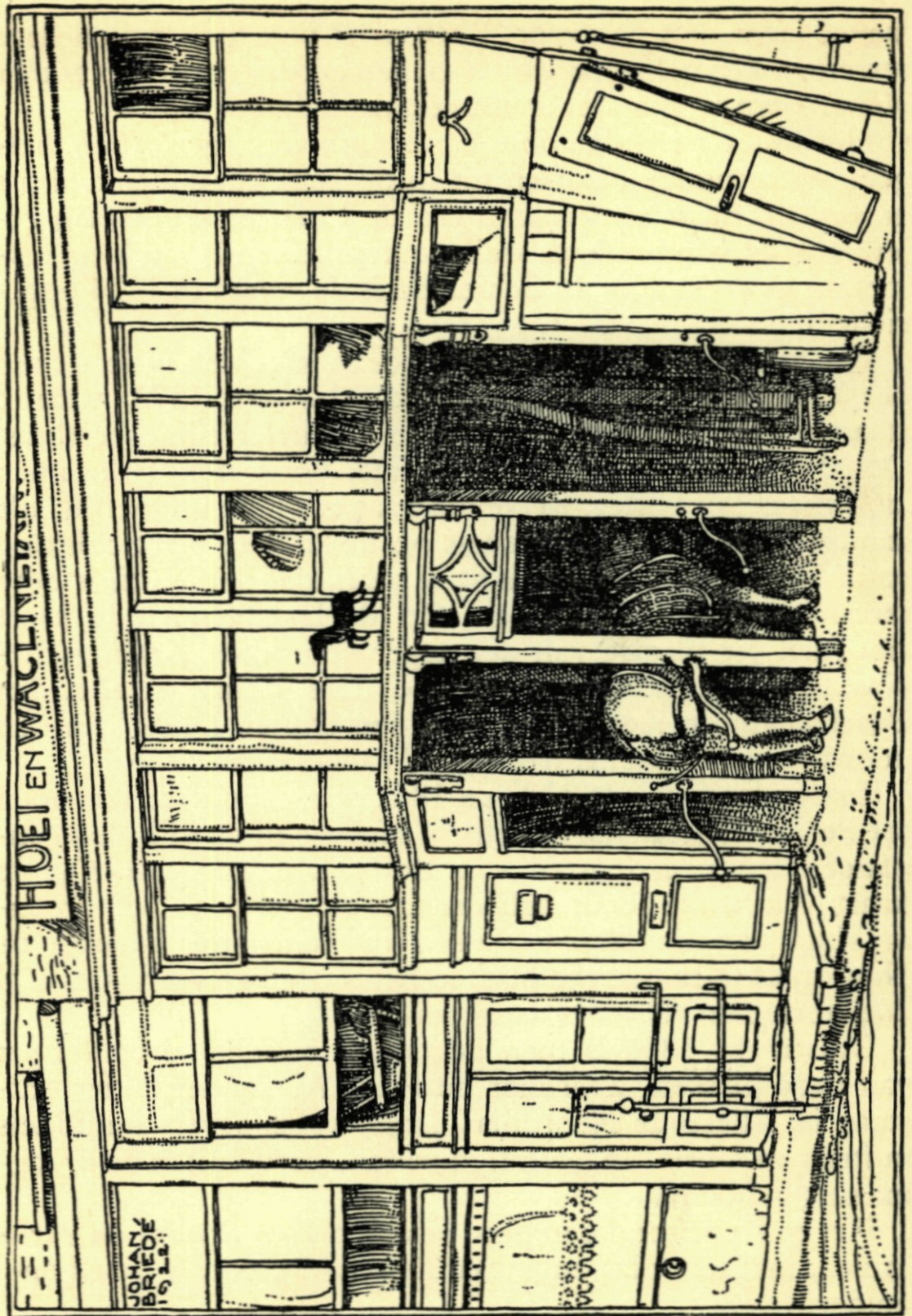
Een van de oudste kaarten van deze terreinen is de zich in het Gemeentearchief bevindende atlas van 1572, waarop staan aangegeven de bezittingen van het Heiligegeesthuis. Op deze teekeningen, vervaardigd door den bekwamen andmeter Jan Potter, welke om haar elegante uitvoering alle aandacht verdienen, is evenals op de kaarten van Schieland van 1610 en 1650 duidelijk na te gaan, dat te dien tijde deze terreinen nog grond waren. Op de laatstgenoemde kaart ziet men ter plaatse van den tegenwoordigen Kralingsche plas, welke omsloten wordt door „de Lange Kaede, den Boschwegh, de Korte Kaede en den Ouden Dijck”, in den noordwesthoek het „Karrebosch” aangegeven.

In den loop van de 17de en 18de eeuw zijn deze terreinen tot het verkrijgen van brandstof afgeveend en zijn de veenplassen ten noordoosten van Rotterdam ontstaan. Op de kaart van anno 1860, behoorende bij het plan tot droogmaking van de kleine plassen in Schieland, waarop de Noordplas (Kralingsche plas) in het westen gelegen is, zijn al deze terreinen als water aangegeven.

Omstreeks 1866 is men begonnen met het droogleggen van deze plassen, waardoor de Prins Alexanderpolder ontstaan is. Alleen de Noordplas, langs welks oevers inmiddels buitens en fabrieken gevestigd waren, werd buiten de droogmaking gehouden.

Het gedeelte rond den plas, bestemd voor Bosch- en Parkaanleg, met den plas ongeveer 300 H.A. groot, is thans ont-polderd.

1) Enkele van deze gegevens zijn ontleend aan publicaties van Dr A. A. Beekman.

17. DE HOEFMEDERIJ AAN DE GALERIJ
Naar een tekening van Johan Briedé